

AKADEMICKÁ KNIŽNICA
Univerzita Komenského
v Bratislave

Otvorená veda a akademické knižnice – čo by sme mali robiť a čo (z)môžeme

Jana ILAVSKÁ (jana.ilavska@uniba.sk)

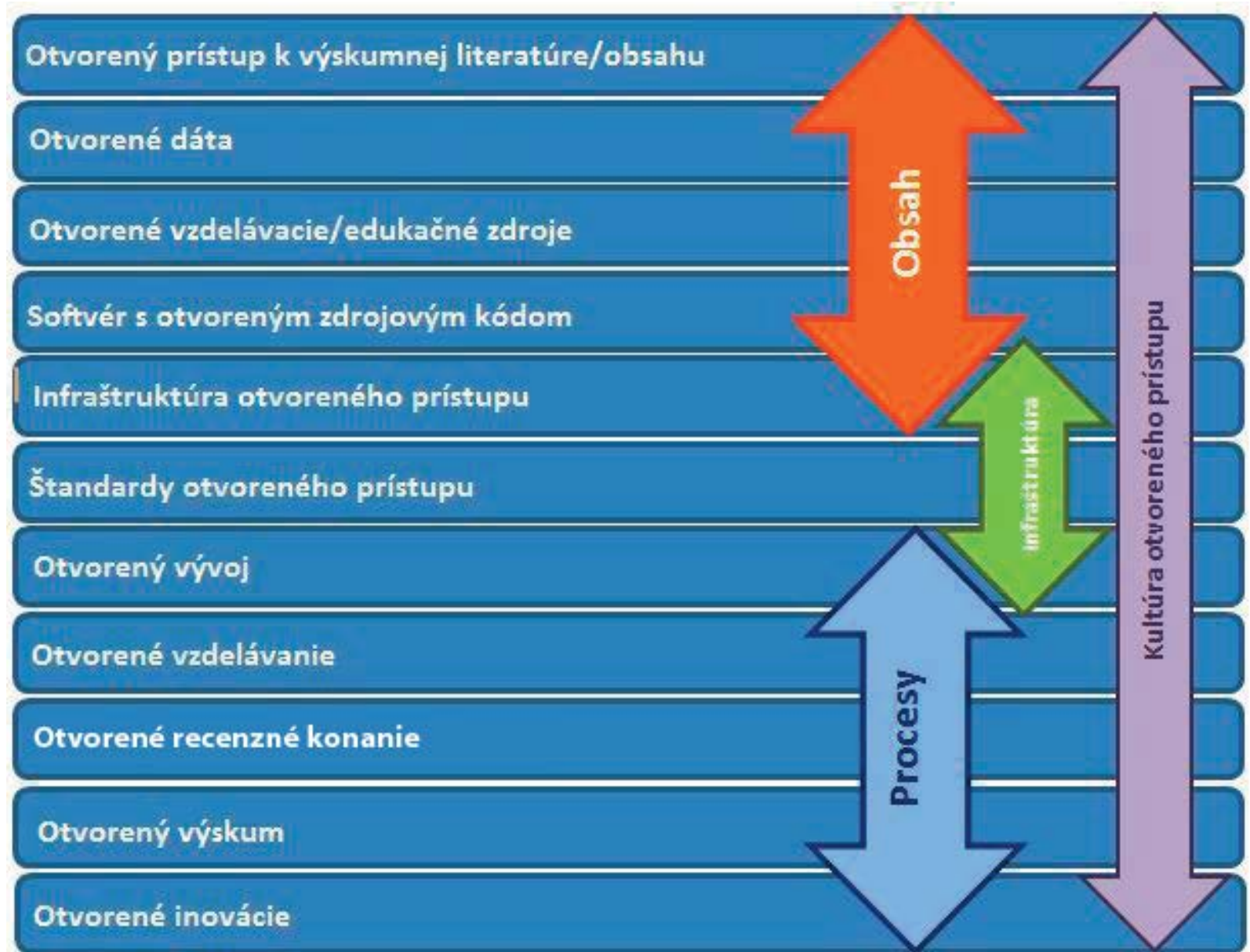

Porada riaditeľov a vedúcich akademických knižníc
Univerzitná knižnica UMB, Banská Bystrica, 4. 5. 2023

Otvorená veda

piliere

- *otvorené vedecké poznatky*
- **otvorená vedecká infraštruktúra**
- *vedecká komunikácia*
- *otvorené zapojenie spoločenských aktérov*
- *otvorený dialóg s inými znalostnými systémami*

E-infranet, 2013. „Otvorenosť“ ako štandardný modus operandi pre výskum a vysokoškolské vzdelávanie = „Open“ As The Default Modus Operandi For Research And Higher Education. The OER Knowledge Cloud [online] [cit. 2023-05-05]. Cit. podľa [Infraštruktúra otvoreného prístupu](#). Bratislava : CVTI SR, 2020. Dostupné na: <https://www.oerknowledgecloud.org/record639e-InfraNet>

„Akcie“ otvorenej vedy na akademických inštitúciách – úlohy knižnice (=> nové služby)

1. Výskum – realizácia, riadenie, zodpovednosť

- ✓ Oddelenia vedy a vedecko-výskumná komunita (pravidlá/politiky, transparentnosť, financovanie ...)
- ✓ Zabezpečenie infraštruktúry pre uchovávanie dát (repozitáre, RDM, DMP...)
- ✓ Copyright

2. Diseminácia výskumu

- ✓ Zabezpečenie, aby bol „výskum“ nájditel'ný a opakovane použiteľný
- ✓ Inštitucionálne repozitáre (publikovanie, dátové kurátorstvo, metadáta ...)

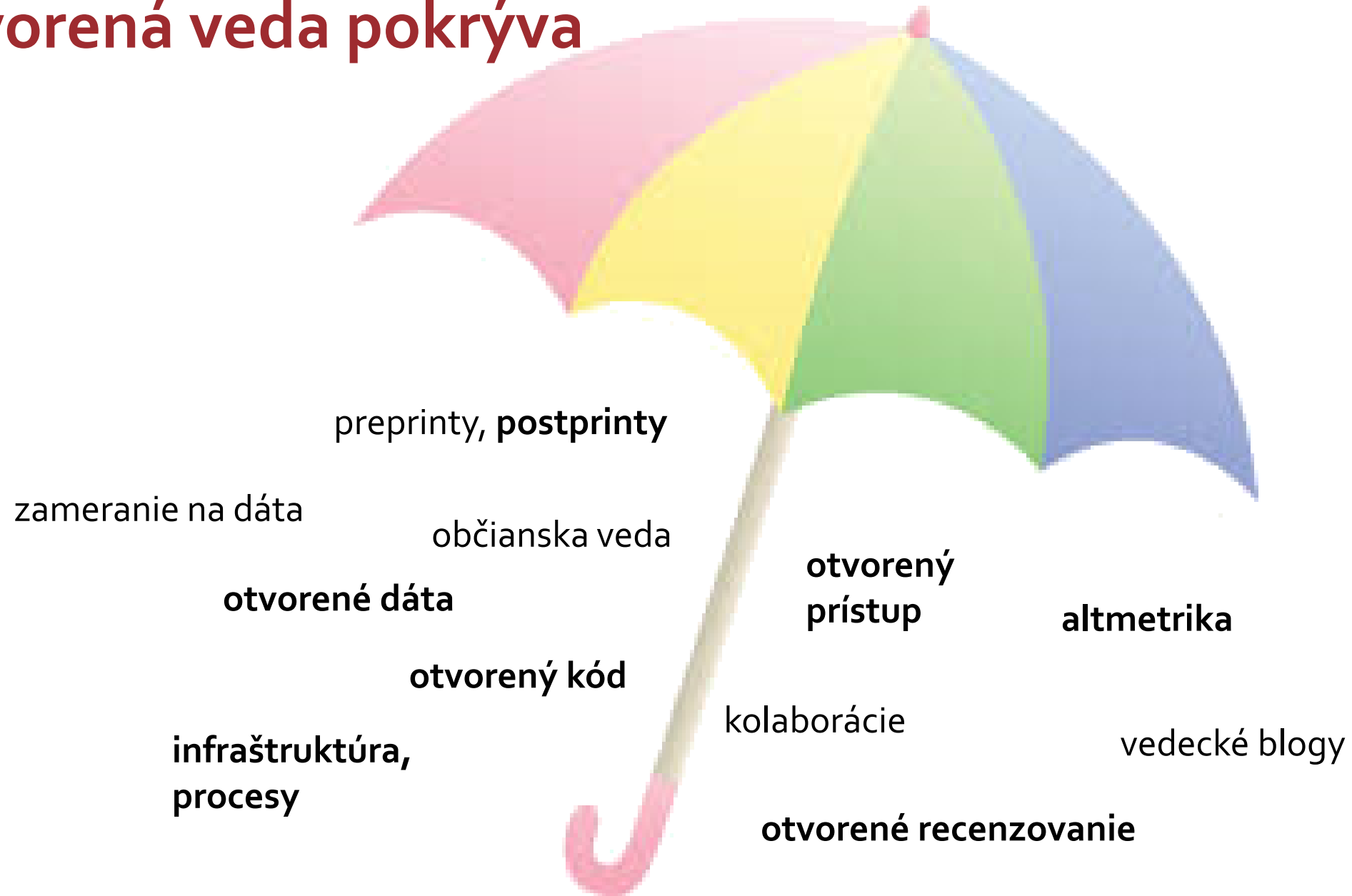
3. Podpora a propagácia výskumu

- ✓ Poskytovanie prístupu k vedeckému obsahu, podpora otvoreného prístupu (APC, BPC – rozpočet)
- ✓ Podpora novej výskumnej paradigmy (4.) – veda založená na údajoch (data intensive/driven science)
- ✓ Hľadanie podpory u vedcov pre túto novú paradigmu
- ✓ Vnútroinštitucionálne hodnotenie vedecko-výskumných výkonov (altmetrika, OA)

4. Prepojenie akademickej komunity a širšej spoločnosti

- ✓ Zosúladenie potrieb (školenia, konzultácie, prieskumy, analýzy ...)

Otvorená veda pokrýva

OS – čo by sme mali a nie vždy môžeme

- podpora OA (publikovanie, “promotion”, ... , inštitucionálne repozitáre, OA časopisy)
- copyright / zamestnanecké dielo, legislatívna podpora – autorské zmluvy
- školenia (vedecko-výskumní zamestnanci, PhD., knihovníci, pracovníci vydavateľstiev, IT ...)
- pilotné projekty
- prevádzka systémov (repozitár, redakčné systémy pre vydávanie časopisov, KIS, ...)
- budovanie komunity a komunikácie (zdieľanie „best practices“)

❑ UK: **Enlight, HR4S, ERC grant, Horizont 2020 ...** (<https://www.slord.sk/aktuality/nova-studia-analyzuje-pripravenost-repozitarov-na-ulahcenie-dodrziavania-poziadaviek-otvorenej-vedy/>)

=> dedikovaná OS/OA stránka: návody, nástroje, e-kurz

=> inštitucionálne repozitáre, OA publikovanie

=> (individuálne!!!) konzultácie

Problémy: personálne, finančné, absencia podpory a OS/OA gramotnosti zo strany akademickej obce/vedenia (resp. je len formálna; nesystematická komunikácia a spolupráca)

Inštitucionálne repozitáre v podmienkach slovenských vysokých škôl^(*)

* Elektronická komunikácia vo vede a akademické knižnice – CVTI SR, Bratislava **1. 12. 2011 (žiaľ, stále aktuálne)**

• problémy a prekážky

nedostatok finančných prostriedkov	10	19.23%
nedostatočná podpora vedenia	4	7.69%
nedostatok kvalifikovaných pracovníkov	8	15.38%
nedostatočné technologické zabezpečenie	9	17.31%
nedostatok koordinácie a spolupráce relevantných pracovísk	10	19.23%
legislatívne problémy (autorské právo duševné vlastníctvo)	11	21.15%

• sprístupňovanie informácií (ak nie, prečo?)

nezáujem používateľov	1	2.94%
nezáujem vedenia riešiť danú problematiku	5	14.71%
nedostatok pracovných kapacít	6	17.65%
nedostatok finančných prostriedkov	4	11.76%
nedostatočné technické zabezpečenie	5	14.71%
právne problémy (autorské právo)	13	38.24%

• budovanie IR môže ovplyvniť (+/-)

rozhodnutie a podpora vedenia	10	23.26%
iniciatíva "zdola" (vyplývajúca z informačných potrieb)	6	13.95%
informovanosť a aktivity knižníc a ich pracovníkov	1	2.33%
integrácia koordinácia organizačných zložiek inštitúcie (knižnica archív a pod.)	10	23.26%
legislatíva	11	25.58%
rozhodnutie resp. koordinácia na národnej úrovni	5	11.63%

- má inštitúcia interné pravidlá na riešenie otázok copyrightu pri sprístupňovaní e-dokumentov? (áno – 33%, plánuje – 19%, nie – 48%)
- má inštitúcia politiku/stratégiu na budovanie vlastných IZ, sprístupňovanie služieb a nástrojov? (áno – 20%, v stave riešenia – 30%, nie – 50%)

Inšpiratívne príklady zo zahraničia

- **AGAPE e-kurz:** <https://agape-openscience.github.io/AgapeOpenscienceMOOC/>
- **RDM kit:** <https://rdmkit.elixir-europe.org/>
- **Netherlands Code of Conduct for Research Integrity**
<https://www.nwo.nl/en/netherlands-code-conduct-research-integrity>
- **DMP toolkit** <https://dmponline.be/>
- **PLATO** <https://www.openscience.uzh.ch/en/openaccess/plato.html>
- švajčiarske platinové (diamantové) OA časopisy

Ďakujem za pozornosť ...

... OTÁZKY?

<https://vili.uniba.sk>
kniznica@vili.uniba.sk

